

Այս դասի (մտտիվացնող ներածական տեսանյութ+դասի տեքստ+բառարան+ինքնաստուգիչ հարցեր) յուրացման համար հարկավոր է մինչև **4 ժամ**:

ԴԱՍ 8

ՓԱԽՍՏԱԿԱՆԻ ԿԱՐԳԱՎԻՃԱԿԻ ՇՆՈՐՀՄԱՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԵՐԸ ԵՎ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ԵՐԱՇԽԻՔՆԵՐԸ

[ՄՈՏԻՎԱՑՆՈՂ ՆԵՐԱԾԱԿԱՆ ՏԵՍԱՆՅՈՒԹ](#)

(հասանելի է Արդարադատության ակադեմիայի կայքի հեռուստուցման բաժնում և հեռուստուցման փաթեթի կրիչում)

Նախորդ դասում մենք ուսումնասիրեցինք փախստականների պաշտպանության մի շարք հիմնական սկզբունքներ՝

- ապաստանի սկզբունքը,
- խտրականության արգելքը,
- անօրինական մուտքի ու կացության պատժելիության արգելքը,
- երկիրը լքելու իրավունքը,
- ընտանիքի միասնականության սկզբունքը
- երկարատև լուծումների և միջազգային

Ցուցումներ

Մինչև 5 րոպե

Ուշադրությամբ կարդացեք տեքստը (օգտվելով բառարանից) և այն յուրացնելուց հետո միայն անցեք ինքնաստուգիչ հարցերին:

Մինչև 200 րոպե

համագործակցության սկզբունքները:

Այս դասի շրջանակներում Ձեզ կներկայացնենք՝

- փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի հայցման այն ընթացակարգային կարգավորումները, որոնք սահմանվել են ներպետական օրենսդրությամբ, և այդ ընթացակարգերի արդյունավետությունն ապահովող օրենսդրական երաշխիքները:

Ապաստանի ընթացակարգերը

Դաս 2-ի շրջանակներում վերհանվեց «փախստական» հասկացության բովանդակությունը և ցույց տրվեց, որ անձը, ով բավարարում է 1951 թ. Կոնվենցիայով և 1967 թ. Արձանագրությամբ սահմանված վավերապայմաններին՝ հանդիսանում է փախստական՝ մինչ վերջինիս նման կարգավիճակ պաշտոնապես տրամադրելը: Հարկ է նկատել, սակայն, որ վերոնշյալ փաստաթղթերով ամրագրված հիմնական երաշխիքային նորմերը փախստականների նկատմամբ սկսում են գործել այն պահից, երբ նրանք ընդունող պետության կողմից պաշտոնապես ճանաչվում են որպես փախստական:

Դաս 2-ից վերհիշեք, թե ինչպես է սահմանվում փախստականը:

Կոնվենցիան, սակայն, չի պարունակում որևէ նորմ այն ընթացակարգերի վերաբերյալ, որոնց կիրառման արդյունքում է որոշվում անձին փախստականի կարգավիճակի շնորհման բավարար հիմքերի առկայությունը կամ բացակայությունը, իսկ ընթացակարգերի տեսակների ընտրության ազատությունը վերապահվում է յուրաքանչյուր անդամ պետության¹:

¹ Ընթացակարգերին ներկայացվող միակ պահանջը Գերագույն Հանձնակատարի Ծրագրի Գործադիր Կոմիտեի 1977 թվականին կայացած քանութեբորդ նստաշրջանով ամրագրված հանձնարարականն է՝ ուղղված բոլոր անդամ պետություններին: Համաձայն այդ պահանջի՝ որդեգրված ընթացակարգերը պետք է համապատասխանեցնել մի շարք ընդհանրական պայմանների. ընթացակարգերն իրացնող առանձին պետական մարմնի առկայություն, ընթացակարգերի շրջանակում հայցողներին բավարար միջոցներով

Հայաստանի Հանրապետությունում փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի շնորհման ընթացակարգերը կարգավորվում են «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլխով:

Մասնավորապես, փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի տրամադրման ընթացակարգը վարչական վարույթ է, որն իրականացվում է լիազոր մարմնի կողմից՝ «Վարչարարության հիմունքների և վարչական վարույթի մասին» ՀՀ օրենքին համապատասխան, եթե մասնավոր օրենքով այլ բան նախատեսված չէ:

«Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի 4-րդ գլխի համակարգային վերլուծությամբ կարելի է փաստել, որ փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի տրամադրման ընթացակարգն ըստ էության բաղկացած է ապաստան հայցելու, ապաստանի հայցի քննության և որոշման կայացման փուլերից:

Ապաստանի հայցում: Ապաստանի հայցումը կարող է դրսևորվել ապաստանի խնդրանք և, այնուհետև, լիազոր մարմնին ապաստանի դիմում ներկայացնելով կամ ուղղակի լիազոր մարմնին ապաստանի դիմում ներկայացնելով:

Մասնավորապես՝ անձը, ով ունի Հայաստանի Հանրապետությունում պաշտպանություն գտնելու *ցանկություն*, բանավոր, գրավոր, ժեստերի լեզվով կամ հաղորդակցության որևէ այլ միջոցով առերես արված ցանկացած հայտարարությամբ ապաստան ստանալու *խնդրանքով* կարող է դիմել Հայաստանի Հանրապետության սահմանապահ

զորքերին (պետական սահմանի անցման կետերում) կամ լիազոր մարմնին կամ Ոստիկանությանը (<< տարածքում գտնվելու դեպքում) կամ ազատագրկման վայրի վարչակազմին (ազատագրկման վայրում):

Այն դեպքում, երբ ապաստանի խնդրանքը ներկայացվել է << սահմանապահ զորքերին, Ոստիկանությանը կամ ազատագրկման վայրի վարչակազմին, վերջիններս հարցազրույց են անցկացնում ապաստան հայցողի հետ՝ ապաստան հայցողի և նրա ընտանիքի բոլոր ուղեկցող անդամների մասին անձնական տվյալներ, ինչպես նաև ծագման երկրից դեպի Հայաստանի Հանրապետություն ուղևորության նկարագրությունը ստանալու նպատակով, և ապաստանի խնդրանքի դիմումը՝ վերոնշյալ տեղեկատվության հետ միասին, փոխանցում են լիազոր մարմնին:

Հայաստանի Հանրապետության տարածքում գտնվող օտարերկրյա քաղաքացիները (քաղաքացիություն չունեցող անձինք), որոնք ապաստան ստանալու *մտադրություն* ունեն, կարող են, որպես ապաստանի խնդրանքին հաջորդող քայլ կամ առանց ապաստանի խնդրանքի, անմիջապես **դիմել** լիազոր մարմնին: **Ապաստանի դիմումը** գրավոր ներկայացվում է լիազոր մարմնին՝ հայերեն կամ հայցողի մայրենի լեզվով կամ ՄԱԿ-ի լեզուներից որևէ մեկով:

Ապաստան հայցողի դիմումը պետք է պարունակի Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ապաստան հայցելու պատճառների մանրամասն նկարագրություն և հնարավոր հետապնդումների երկյուղի հիմնավորումներ կամ իր քաղաքացիության կամ նախկին մշտական բնակության երկիրը լքելուն հարկադրող պատճառների մասին տեղեկատվություն:

Անձն կարող է ապաստան հայցել անձամբ իր (անհատական դիմում), այնպես էլ իր հետ համատեղ բնակվող և փախստականի քաղաքացիությունից տարբերվող արդյունավետ պաշտպանություն տրամադրող որևէ այլ պետության քաղաքացիություն չունեցող բարեկամների (ընտանիքի անդամների) համար (միասնական դիմում): Ընդ որում, միասնական դիմումի ներկայացումը չի սահմանափակում ընտանիքի յուրաքանչյուր անդամի անհատական դիմում ներկայացնելու իրավունքը:

Ապաստանի հայցի քննություն: Ապաստանի դիմումն ընդունելուն և հաշվառելուն հաջորդում է լիազոր մարմնի՝ հարցազրույցի անցկացմանը, ներկայացված տվյալների ստուգմանը և ապաստանի տրամադրման վերաբերյալ որոշում կայացնելու համար անհրաժեշտ այլ փաստաթղթերի ձեռքբերմանն ուղղված վարչարարությունը: Ընդ որում, նշված վարչարարության մեջ մեծ դեր են խաղում լիազոր մարմնի կողմից ծագման երկրի մասին հավաքագրած տեղեկությունները:

Ծագման երկրի վերաբերյալ տեղեկություններ հավաքագրելու անհրաժեշտության և մեթոդների մասին կկարդաք դաս 9-ում:

Այսպես, յուրաքանչյուր ապաստան հայցող (ընտանիքի չափահաս անդամ) պետք է մասնակցի լիազոր մարմնի անցկացրած հարցազրույցին: Վերոնշյալ սկզբունքից բացառություն կարող է նախատեսվել այն դեպքերում, երբ գործում առկա տեղեկությունները բավարար են դիմումի վերաբերյալ դրական որոշում կայացնելու համար կամ եթե ապաստան հայցողն ի վիճակի չէ կամ չի կարող մասնակցել հարցազրույցին իր կամքից անկախ տևական բնույթի պատճառներով:

Հարցազրույցն անց է կացվում լիազոր մարմնի

համապատասխան ստորաբաժանման աշխատակիցների կողմից, որոնք մինչ հարցազրույցը սկսելը ապաստան հայցողին տրամադրում են ապաստան հայցողի ծագման երկրի վերաբերյալ իրենց ձեռք բերած տեղեկությունները և այլ ապացույցները: Հարցազրույցի միջոցով լիազոր մարմինը պարզում է հետապնդման հիմնավոր երկյուղի կամ մարդու իրավունքների խախտումների համար հիմք համարվող փաստերի վերաբերյալ հայցողի փաստարկները և ձեռք է բերում անհրաժեշտ տվյալներ հայցողի բնակության վայրի, երթուղու, այլ երկրներում հանգրվանելու, այլ երկրներում ապաստանի հայցեր ներկայացնելու հետ կապված, ինչպես նաև իր գործի համար անհրաժեշտ ցանկացած այլ տեղեկատվություն:

Հարկ է հաշվի առնել, որ հնարավոր են իրավիճակներ, երբ մեկ հարցազրույցը չի լինի բավարար վարչական մարմնի կողմից ներքին համոզմունք ձևավորելու համար: Հնարավոր են իրավիճակներ, երբ կառաջանա կրկնակի կամ լրացուցիչ հարցազրույցի անցկացման կարիք՝ հայցողի պնդումների և առկա փաստերի միջև հակասությունների, անհամապատասխանությունների կամ պակասող նյութերի վերաբերյալ բացատրություններ ձեռք բերելու նպատակով:

Ապաստանի հայցի քննարկումն անհրաժեշտորեն ներառում է նաև լիազոր մարմնի կողմից՝ **սեփական նախաձեռնությամբ**, վարչական տարբեր մարմիններից, այդ թվում՝ ազգային անվտանգության, արտաքին գործերի հարցերով լիազոր մարմնից, Ոստիկանությունից հայցողների, նրանց ընտանիքի անդամների, ծագման երկրի վերաբերյալ **տեղեկատվության ձեռքբերմանն** ուղղված գործողությունների իրականացում:

Անհրաժեշտ է հաշվի առնել, որ վարույթի ընթացքում ձեռք բերված որևէ ապացույց *չի կարող առավելություն ունենալ մնացյալ ապացույցների հանդեպ*: Ընդ որում, ապաստանի հայցի քննության փուլում ձեռք բերված յուրաքանչյուր ապացույց պետք է հետազոտվի և գնահատման արժանանա մնացյալ ապացույցների հետ համադրմամբ:

Փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի տրամադրման ընթացակարգը եզրափակվում է լիազոր մարմնի կողմից հայցողին փախստական ճանաչելու կամ հայցողին փախստական չճանաչելու մասին որոշման ընդունմամբ, որը ներառում է հայցողին Հայաստանի Հանրապետությունում ապաստան շնորհելու կամ մերժելու որոշումը (վերջինիս դեպքում՝ նաև անդրադարձ չվերադարձելիության սկզբունքի կիրառելիությանը): Ընդ որում, ապացույցների անբավարար լինելը որոշում չկայացնելու կամ մերժման որոշում կայացնելու համար հիմք լինել չի կարող:²

Ապաստանի տրամադրման արագացված ընթացակարգ

Օրենսդրությունը նախատեսում է նաև ապաստանի տրամադրման արագացված ընթացակարգ այն դեպքերում, երբ հայցն ակնհայտ անհիմն է (եթե հայցում նշված հիմքերը ակնհայտորեն չեն առնչվում փախստականի սահմանման օրենքով ամրագրված չափորոշիչներին) կամ երբ ներկայացվել է ապաստան տրամադրելու կրկնակի դիմում:

Նման ընթացակարգ կարող է կիրառվել ապաստանի տրամադրման ընդհանուր ընթացակարգի շրջանակներում՝

² Note on Burden and Standard of Proof in Refugee Claims, UNHCR, 16.12.1998.

Փորձեք ներկայացրեք այս դրույթի հիմքը:

սկսած այն օրվանից, երբ ի հայտ են գալիս հայցի ակնհայտ անհիմն լինելը հավաստող հանգամանքները:

Որպես իմպերատիվ սահմանափակում՝ օրենսդիրը նախատեսում է, որ ապաստանի տրամադրման արագացված ընթացակարգը չի կիրառվում հատուկ կարիքներ ունեցող ապաստան հայցողների նկատմամբ:

Ընթացակարգային երաշխիքներ

Ապաստանի հայց ներկայացրած յուրաքանչյուր անձ երաշխավորված է վարչարարության այնպիսի հիմնարար սկզբունքներով, ինչպիսիք են օրինականության, կամայականության արգելքի, հայեցողական լիազորությունների սահմանափակման սկզբունքները: Ի լրումն նշված հիմնարար սկզբունքների՝ «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքը հայցողներին ապահովել է նաև մի շարք այլ երաշխիքներով, ինչպիսիք են լիազոր մարմնի կողմից իրավունքների և պարտականությունների մասին իրազեկվելու իրավունքը, ինչպես նաև փախստականի կարգավիճակ ստանալու համար սույն օրենքով սահմանված հիմքերի, ապաստանի դիմումի քննարկման ժամկետների, ընթացակարգերի, ապաստանի հայցից հրաժարվելու հետևանքների վերաբերյալ անվճար խորհրդատվություն ստանալու իրավունքը, անվճար հիմունքներով թարգմանչով ապահովվելու, ըստ ցանկության՝ փաստաբանի կամ ՄԱԿ ՓԳՀ-ի հետ կապ հաստատելու իրավունքը: Հարցազրույցի շրջանակներում, ըստ հայցողի ցանկության, հարցազրույցն անցկացնում է իր նախընտրած սեռի աշխատակիցը, անհրաժեշտության դեպքում՝ իր նախընտրած սեռի թարգմանչի միջոցով: Առանձնահատուկ ուշադրության է արժանի «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքով երաշխավորված՝ հայցողի կողմից տրամադրված

Ավելի մանրամասն ծանոթացեք «Փախստականների և ապաստանի մասին» ՀՀ օրենքի 45-րդ հոդվածի 2-րդ մասում:

տեղեկատվության գաղտնիության ապահովման
երաշխավորումը:

Այսպիսով, այս դասի շրջանակներում Ձեզ
ներկայացվեցին՝

- փախստականի կարգավիճակի և ապաստանի
հայցման այն ընթացակարգային
կարգավորումները, որոնք սահմանվել են
ներպետական օրենսդրությամբ և այդ
ընթացակարգերի արդյունավետությունն
ապահովող օրենսդրական երաշխիքները:

Հաջորդ դասում կքննարկենք՝

- ապացուցման բեռի բաշխման սկզբունքային
կանոնը և այդ կանոնի կիրառման
հարաբերական չափորոշիչները,
- ծագման երկրի մասին տեղեկությունների
հավաքագրման և գնահատման կանոնները:

Այդուհետ կանդրադառնանք հատուկ պաշտպանության
կարիք ունեցող հայցողների իրավունքների երաշխավորման
սկզբունքին:

Նշումների համար՝

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ԲԱՌԱՐԱՆ

Ապաստան – լայն իմաստով՝ պետության կողմից իր քաղաքացի չհանդիսացող և իր ծագման երկրում հետապնդումների ենթարկվող անձին սեփական տարածքում տրամադրվող պաշտպանություն: 1948 թ. Մարդու իրավունքների համընդհանուր հռչակագրի 14-րդ հոդվածը սահմանել է յուրաքանչյուր անձի՝ հետապնդումից այլ երկրներում ապաստան փնտրելու և այդ ապաստանից օգտվելու իրավունքը: Փախստականների միջազգային իրավունքի շրջանակներում ապաստան պետք է տրամադրվի փախստականի կարգավիճակ հայցող կամ ստացած յուրաքանչյուր անձի, իսկ որոշ դեպքերում՝ նաև նրանց ընտանիքի անդամներին:

Ապաստան հայցող – անձ, որը հետապնդումից կամ լուրջ վտանգից պաշտպանություն է փնտրում իր երկիրը չհանդիսացող այլ երկրում և սպասում փախստականի կարգավիճակ ստանալու համար ներկայացրած դիմումի կապակցությամբ որոշում ընդունելուն:

Ապաստանի խնդրանք – Հայաստանի Հանրապետությունում պաշտպանություն գտնելու նպատակով բանավոր, գրավոր, ժեստերի լեզվով կամ հաղորդակցության որևէ այլ միջոցով առերես արված ցանկացած հայտարարությամբ ապաստան ստանալու խնդրանք՝ ուղղված Հայաստանի Հանրապետության սահմանապահ զորքերին կամ միգրացիայի հարցերով լիազոր մարմնին կամ ՀՀ ոստիկանությանը կամ

Ցուցումներ

Ուշադրությամբ ծանոթացեք տերմիններին, իսկ դասի տեքստի յուրացման հետ կապված դժվարությունների դեպքում կրկին անդրադարձեք դրանց:

Մինչև 15 րոպե

ազատագրված վայրի վարչակազմին:

Ապաստանի դիմում – Հայաստանի Հանրապետության տարածքում պաշտպանություն տրամադրելու վերաբերյալ միգրացիայի հարցերով լիազոր մարմնին ուղղված գրավոր խնդրանք:

Անհատական դիմում – սեփական անձին Հայաստանի Հանրապետության տարածքում պաշտպանություն տրամադրելու վերաբերյալ միգրացիայի հարցերով լիազոր մարմնին ուղղված գրավոր խնդրանք:

Միասնական դիմում – սեփական անձին, ինչպես նաև համատեղ բնակվող և փախստականի քաղաքացիությունից տարբերվող արդյունավետ պաշտպանություն տրամադրող որևէ այլ պետության քաղաքացիություն չունեցող բարեկամներին (ընտանիքի անդամներին) Հայաստանի Հանրապետության տարածքում պաշտպանություն տրամադրելու վերաբերյալ միգրացիայի հարցերով լիազոր մարմնին ուղղված գրավոր խնդրանք:

Հարցազրույց – անձին հարցեր տալու կամ նրա հետ զրուցելու գործընթաց, որն իրականացվում է անձի մասին տեղեկություններ ստանալու կամ անձնական որակները որոշելու համար:

ԼՐԱՑՈՒՑԻՉ ՄԵԴԻԱ-ՆՅՈՒԹԵՐ

1. UNHCR, “Handbook on Procedures and Criteria for Determining Refugee Status under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees”, HCR/IP/4/Rev.1, 1979, paras. 189-194.
2. UNHCR “Asylum Process (Fair and Efficient Asylum Procedures)”, in Global Consultations on International Protection, 31 May 2001
3. UNHCR, “UNHCR Statement on the right to an effective remedy in relation to accelerated asylum procedures”, 21 May 2010.

Ցուցումներ

Լրացուցիչ մեդիա-նյութերը նախատեսված են Ձեզ հետաքրքրող նյութի մասին հավելյալ գիտելիքներ ստանալու համար: